

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

WILL SELF

Cum trăiesc morții

Traducere din engleză și note de
ALEXANDRA COLIBAN

HUMANITAS
fiction

Pentru Deborah

„Ca într-un spectacol inițiativ, actorii fiecărei zi din *bardo*¹ apar pe scena mentală a celui decedat, care le este singurul spectator; iar regizorul lor este karma.“

W.Y. Evans-Wentz,
din Prefața la *Cartea tibetană a morților*

1 Cuvânt tibetan, având înțelesul literal de „stare intermediară“.

Epilog

Aprilie 1999

Noi, femeile bătrâne, suntem șterse cu ușurință din tabloul secolului trecut. Suntem un întreg grup demografic de inși de-alde Troțki. Precum evreul meșter de altădată, și noi stăm cu o stinghereală nonșalantă în fața aceluia amvon de lemn, ridicat în grabă pe peronul Gării Finland. Jumulită de mustață și de barbișon, bărbia noastră colectivă e rotundă, cumplit de vulnerabilă, anticipând deja izbitura de oțel rece a asasinului. Fără *pince-nez*, ochii noștri privesc chiorâș în lumina reflectoarelor; ce greșeală a fost – părem să implorăm viitorii istorici – să ne îmbrăcăm jerpelit pentru posteritate! Dar, of, dacă ne-am fi păstrat costumele tročkiste, dacă nu ne-am fi împrumutat pantofii lui Lenin, atunci n-am fi fost șterse așa, cu buretele, nu ne-am fi ales cu dezvoltagea asta stagnantă, cu nenorocita asta de anulare eternă.

Ei, ei, unde sunt femeile bătrâne ale secolului douăzeci? Unde-am dispărut toate? Suntem prezente în atât de puține filme, fotografii și documentare! Chiar și atunci când apărem, *adevărate* intenție e de a scoate în evidență recuzita: vezi cât de veche e haina aia / cât de aiurea e bluza aia / cât de jerpeliți sunt pantofii ăia. Iar pe lângă marii bărbați ai epocii, suntem doar mame sau femei-atât-de-bătrâne-că-le-ar-putea-fi-mame sau femei a căror vârstă face din noi personificarea sterilității, pe când timpul o rupe la fugă și bătrânele noastre vagine, ca niște aspiratoare vechi, îi sug pe cei neformați, nedeveniți, nenăscuți.

Nu spun că n-au fost și excepții, multe, multe excepții, grămezi de excepții ca niște babete ce adună cărbune din

mormanul de zgură al secolului. O legiune de individe remarcabile, cărând în spate boccele de vagabond, către locul unde trupele germane de comando își văd de treabă. Personalități notabile, strângând capete mici, cu păr cârlionțat, între țâțele noastre veștejite, în timp ce teroriștii Interahamwe tunau și fulgerau prin grădinile suburbiilor morții din Kigali. Da, am fost și noi pe-acolo. Și, bag seamă, ținând cont de invizibilitatea noastră, de inutilitatea noastră ca altceva decât figurante sau tehnicieni – regizori de platou, electricieni și mașiniști ai istoriei –, e demn de remarcat că *eram deja acolo, de fapt*. Da, înainte ca regizorul să-și termine de frecat ultima iubită juvenilă. Înainte de implicarea actorilor principali și chiar înainte de găsirea locației. Ca o turmă de capre cu ochii alungiți sau ca o palisadă de iarbă ofilită sau ca o alee cu felinare, eram prezente. Noi, femeile bătrâne – așteptând să se întâmple ceva.

Și dacă, pe câmpurile vieții, vezi trecând puhoaie de femei bătrâne, de ce te-ar surprinde ca acest lucru să fie valabil și pentru viața de apoi? Privești la panorama orașului și ne vezi șontăcâind încolo și înapoi, cu ștrampii noștri insuportabili. Uită-te mai bine și-ai să-ți dai seama că, în vreme ce câteva dintre noi se agață încă de marginea vieții, multe altele i-au dat drumul deja. Pe măsură ce viii îmbătrânesc, un tampon steril de umanitate înfundă canalul generativ de scurgere, astfel că noi, morții, ne adunăm ca mărunțișul la gurile de tablă ale jocurilor mecanice.

Când mor, tinerii sunt plini de semințe. Viața nu i-a epuizat – de ce i-ar epuiza atunci moartea? Oricum, se găsesc întotdeauna locuri libere în provincie sau chiar peste hotare, pentru morbizii plimbăreți. Mulți englezi morți, tineri sau între două vârste, lucrează în Golf, în State sau chiar în Germania, futu-i! Dar bătrânele moarte? Pe noi cine ne vrea? În moarte, ca și în viață, noi cutreierăm trotuarele și ne zgâim la vitrine; suntem bulevardierele cu bătăture, care șchioapătă plictisite. Stăm și noi pe-acolo așteptând să se întâmple ceva, orice. Așa că putem fi prinse în fotografie sau pe

peliculă: un fundal de histerectomii în fața căruia evenimente pot fi jucate din nou, fără a fi vreodată epuizate. Istoria nu se petrece niciodată în arenă, ci pe scenă. E adevărat, cortina poate fi moartea. Dar ce-i atunci cu puzderia de ochi atenți din avanscenă, ce scrutează întunericul din staluri? Oare sunt măști tragice sau comice – sau nu sunt nici un fel de măști?

Ceva mai devreme în seara asta – dacă încă mai e seară, atât de mult am așteptat –, eu, Lily Bloom, am luat-o încet-șor pe Old Compton Street. Încă o bătrână moartă patrulând prin West End într-o misiune falsă. Lithopedionul îmi alergia printre picioare, iar Bădărănel făcea pe grozavul în mijlocul străzii. În fața noastră, silueta cu șolduri unduitoare a lui Phar Lap Jones ba apărea, ba dispărea în mulțimea viu colorată. O fi el bătrân, dar e negru, e suplu și – desigur – e un *karadji*, un *mekigar*¹, un vrăjitor. Plin de puterea *buginja* și bântuit de magia *miwi*. Cu pielea lui mată, fin canelată, și cu restaurantele lui prospere, mi-a trecut de multe ori prin minte că ar putea fi exemplul tipic de homosexual efeminat.

Pe când eram în viață, îmi făcusem un scop din a mă holba la băbățiile surate. În cazul unei asemenea scene – plină de tineri care intrau în teatrul de păpuși al desfrâului, legându-și în jurul gleznelor și al încheieturilor entuziasmul cauciucat și făcând *bungee jumping* către orgasm –, aș fi fost atrasă de manechinele fustelor de stofă în clini, de stăpânele pungilor de nailon. Breasla bunicuțelor. Mă băgam în vorbă cu văduvele astea, cu fetele bătrâne, cu copilele trecute. Bănuiesc că mă consideram un soi de reporter, făcând cercetări pentru un lung articol despre lume, care până la urmă ajunsese să-mi fie propriul profil. Le interviebam pe bătrânele astea, le iscodeam cine erau, ce făceau, unde se duceau, de ce pizda mă-sii se mai chinuiau și când

¹ În mitologia aborigenă australiană, personajul denumit *karadji* sau *mekigar* conduce ritualul de inițiere.

aveau de gând s-o lase baltă. Mai târziu, le scriam răspunsurile într-un caiet:

1. O oarecare doamnă Green, văduva unui funcționar neînsemnat. Trăiește în Hornsey, în casa în care a locuit cu soțul ei, într-un apartament de la subsol distrus de fiul și de cumnata care ard de nerăbdare să devină moștenitori.

2. Se duce la Old Bailey¹ și stă în public. O distracție bună, ieftină, sănătoasă.

3. Subsolul ei e fierbinte, vara, și rece, iarna; îi prinde bine să iasă.

4. Nu e o întrebare la care să poată răspunde la vârsta ei. Își dă seama că viața nu e atât o călătorie de la un orizont la altul, cât o explorare a lumii din jur.

Ce tare v-ați înșelat, doamnă Green! Într-adevăr, știu că vă amăgeați atunci când am început conversația aceea, când vă scotoceați de monede lângă automatul de bilete de la stația Embankment, pentru că în seara asta, pe când poposeam lângă vitrina dulce și apetisantă – și care pe mine nu mă reflecta – de la Patiseria Valerie, v-am zărit din nou. Pășeați grijulie pe celălalt trotuar, îmbrăcată cu aceeași haină de lână, acum roasă de vreme, cu părul prins în coc și strivit sub pălăria aia ca o balebă de vacă. Doamnă Green, eu am o foarte bună memorie a fețelor, chiar și a celor care nu se disting prin nimic, cum e a dumneavoastră. Doamnă Green, ce căutați în Soho? Nu vă trebuie nitră de butil, nici chi-loți despicați în față, rotiserii sau sushi. Rușine să vă fie!

Soțul dumneavoastră a murit în 1961, la șaiszeci de ani. V-am întâlnit prima oară în 1974, când și dumneavoastră aveți peste șaptezeci. E 1999! Ce mama mă-sii, cucoană – ai nouăscinci de ani, futu-i, și totuși nu arăți cu nici o zi mai bătrână decât erai în Iarna Vrajbei (care nu-i acum).

— Nu v-a trecut prin cap, doamnă Green – ar fi putut să-mi scape pe când treceam – că probabil ați murit de câțiva ani? Că sunteți, într-adevăr, moartă – dar nu vreți să luați o pauză?

¹ Tribunalul londonez.